

Јорга у овој истој књизи, што је Хабзбуршка Монархија, појачана снагом Немачке, хтела да осигура превласт на југоистоку Европе. Погрешке прошлости биле су доста велике. Немачка је била и сувише везала не само своју судбину него и методе свог рада за судбину и методе Хабзбуршке Монархије и изазвала је, без потребе, против себе добар део народности с југа, које су дотле у њу гледале с пуно поштовања и поверења. Скоро ниједна наука није уживала толико угледа код нас колико немачка; највећи део наших старијих лекара и инжењера немачки су ђаци; на Универзитету у Београду половина професора, ако не и више, прошли су кроз немачке универзитете. Реакција француске школе јавила се јаче тек крајем XIX и почетком XX века, али се ограничила, у битности, на књижевност и уметност и на студије тих и на један део правних предмета. У последње време, од Светског Рата, проценат немачких ђака нагло је пао и сад је скоро цео наш научни подмладак, у колико се школовао ван отаџбине, васпитан у Француској и Енглеској и мањим делом у Чехословачкој.

Прва књига ових *Испитивања* донела је неколико занимљивих и добрих чланака. Чланак г. Н. Јорге *Пеш периода немачког утицаја у југоисточној Европи* дат је сувише сумарно и само са румунског гледишта. Већ прва периодизација није у основи тачна. Немачко продирање на исток није тек последица првог крсташког рата, него се јавља много раније: од Карла Великог и његових наследника, од стварања „Источног Рајха“, од баварског и других продирања у долине Саве и Драве и источне алпске земље. Чланак Ј. Секфија *Угарска и њене мањине у Средњем Веку* рађен је пажљиво, али не без извесне политичке тенденције. Средњевековна Мађарска, наглашава се ту, по својој турско-азиској традицији, није разбијала мањине, него их је остављала у њиховим наслеђеним заједницама и обичајима. Али — у то г. Секфи не улази — нова Мађарска, од краја XVIII века и нарочито од 1867. год., није настављала ту традицију. Ова књига, у неким даљим чланцима, даје карактеристичних примера како се то мудро старо наслеђе обрнуло у сасвим другом правцу. Лепих локалних прилога пружа чланак Х. Пирхегера *Народности јужно-штајерских градова и штриова*. К. Шинеман у својој студији о развијању немачких насеља у Средњем Веку доказује, с успехом, значај и улогу такозваних локалатора. За алпске земље истиче, да су њихово насељавање извршила нарочито духовничка властелинства у XIII и XIV веку. Врло су корисне студије Ј. Калбрунера *К историји привреде у тамишком Банату до свршетка Седмогодишњег рата* и Ј. Вајдлајна *Народности односи у Швајцарској Турској у XVIII веку*, са доста нове грађе и нових констатација. Штета је само, и то велика, што оба писца нису искоришћавала и наше податке. За г. Вајдлајна штета је свакако већа, јер пишући о српским насељима у Барањи без српског материјала изложио се од првог дана опасности да буде непотпун. Можда и нетачан. Ми, на пр., сумњамо у тачност реченице на стр. 67: „Das Andenken an diesen Bischof (тиче се *патријарха* А. Црнојевића) ist in der Erinnerung unserer